

Česká inspekce životního prostředí,
Oblastní inspektorát Olomouc
Tovární 1059/41,
779 00 Olomouc

v Jílovém u Prahy dne 17.6.2021

prostřednictvím datové schránky

**Český rybářský svaz, z. s.,
místní organizace Hustopeče nad Bečvou**
se sídlem Nádražní 111, 753 66 Hustopeče nad Bečvou
IČO: 180 502 39
zastoupen Ing. Stanislavem Pernickým, předsedou

(dále jen „žadatel 1“)

a

Arnika, z. s.
IČO: 26543281
se sídlem Dělnická 541/13, Holešovice, 170 00 Praha 7
zastoupený Jindřichem Petříkem, statutárním zástupcem programu Toxické látky a odpady

(dále jen „žadatel 2“)

a

Vsetínské fórum, z.s.
IČO: 01720589
se sídlem Zbrojovácká 944, 755 01 Vsetín
zastoupený Michalem Bergem, místopředsedou

(dále jen „žadatel 3“)

všichni tři žadatelé právně zastoupeni

JUDr. Michalem Bernardem, Ph.D.
advokátem společnosti AK Dohnal & Bernard, s.r.o.
se sídlem Klokotská 103, 390 01 Tábor
ID DS: 2j5wqrg

(všichni dále společně jen „žadatelé“)

Žádost o uložení nápravných opatření ve smyslu ust. § 8 odst. 1 zákona č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a její nápravě

Přílohy:

- *plné moci advokáta;*
- *dále dle textu.*

I. Stav věci

V neděli 20.9.2020 pravděpodobně mezi městem Valašské Meziříčí a obcí Choryně došlo k úniku látky, která **kontaminovala řeku Bečvu v celém jejím toku mezi Valašským Meziříčím a Přerovem v délce cca 40 km**. Znečištění řeky se projevilo masivním úhynem ryb a všech vodních živočichů, přičemž nejkritičtěji se tato otrava projevila na 12 km úseku řeky, která je svěřena do správy shora uvedeného žadatele 1.

Ke kontaminaci řeky Bečvy došlo pravděpodobně dne 20.9.2020, kdy byl **zjištěn výrazný úhyn ryb a dalších vodních živočichů u mostu v Hustopečích nad Bečvou**. Znečištěním byl zasažen úsek řeky v odhadované délce 40 km.

Jak vyplývá ze svědectví osob, které byly dne 20.9.2020 přítomny na místě znečištění, došlo pravděpodobně ke kontaminaci řeky **neznámými chemikáliemi, jež svým zápachem připomínaly chlór**. Původ těchto látek však nebyl objasněn.

Ačkoliv byla výše uvedená událost v den znečištění nahlášena České inspekci životního prostředí, **nebylo do dnešního dne zjištěno, jaké látky znečištění způsobily, ani odkud tyto látky do řeky unikly**, a to přesto, že byly vzorky vody a uhynulých ryb z kontaminované řeky ze strany ČRS MO Hustopeče nad Bečvou odebrány ihned po zjištění znečištění a následně prostřednictvím pracovnice vodoprávního úřadu Hranice České inspekci životního prostředí předány k přezkoumání, p. Mgr. Martinu Kotoučovi, což bylo na základě žádosti o informace potvrzeno Městským úřadem Hranice (viz příloha č. 3: poskytnutí informací Městským úřadem Hranice, odbor stavební úřad, životního prostředí a dopravy, oddělení životního prostředí, ze dne 15.1.2021, č.j. OSUZPD/2237/21-3 a příloha č. 4: poskytnutí informací Městským úřadem Hranice, odbor stavební úřad, životního prostředí a dopravy, oddělení životního prostředí, ze dne 11.3.2021, č.j. OSUZPD/12150/21-3).

Dle těchto informací převzal pracovník vodoprávního úřadu MÚ Hranice dne 20.9.2020 2 ks PET lahví s odebranou vodou z řeky Bečvy a též igelitovou tašku s uhynulými rybami. Tyto vzorky byly předány pracovníkovi ČIŽP, přičemž ten tyto vzorky **následně konzultoval s akreditovanou laboratoří ve věci použitelnosti těchto vzorků. Následně pak též odebral nové vzorky znečištění vody i uhynulých ryb**.

Shora uvedení žadatelé se domnívají, že uvedená kontaminace řeky Bečvy splňuje veškeré podmínky dané zákonem o předcházení ekologické újmy a **jedná se tedy o ekologickou újmu ve smyslu tohoto zákona**. Z tohoto důvodu se žadatelé domnívají, že je nutné postupovat v souladu s tímto zákonem a přijmout nápravná opatření, která uvedenou ekologickou újmu budou řešit.

II. Aktivní legitimace

Dle § ust. 8 odst. 1 zákona o předcházení ekologické újmy je řízení o uložení preventivních opatření nebo nápravných opatření **zahájeno příslušným orgánem buď z moci úřední**, jakmile se dozví o skutečnosti, která nasvědčuje tomu, že mohlo dojít k ekologické újmě nebo pokud bezprostředně hrozí její vznik, **anebo na základě žádosti osoby uvedené v ust. 8 odst. 2 zákona o předcházení ekologické újmy**.

Dle § ust. 8 odst. 2 písm. a) a b) zákona o předcházení ekologické újmě **může žádost o uložení preventivních opatření nebo nápravných opatření podat fyzická nebo právnická osoba, která je ekologickou újmou dotčena nebo u níž je takové dotčení pravděpodobné či právnická osoba soukromého práva, jejímž předmětem činnosti je podle zakladatelského právního jednání ochrana životního prostředí a jejíž hlavní činností není podnikání nebo jiná výdělečná činnost.**

Žadatel 1 je právnickou osobou – zapsaným spolkem, jehož předmětem činnosti je výkon rybářství ve smyslu zákona o rybářství, tj. chov, zušlechťování, ochrana a lov ryb, popřípadě vodních organismů v rybníkářství nebo při výkonu rybářského práva, provozování akvakultury, **ochrana přírody, čistoty vod, životního prostředí, propagace rybářství a ochrany přírody ve veřejnosti.**

Žadatel 1 **obhospodařuje a spravuje úsek řeky Bečvy, kde byla řeka zasažena znečištěním**, které způsobilo kontaminaci říčního koryta a rozsáhlý úhyn ryb a dalších vodních živočichů. Právě na 12 km dlouhém úseku řeky Bečvy, která byla žadateli 1 svěřena do péče, se kontaminace řeky projevila nejkritičtěji.

S ohledem na předmět činnosti, jenž žadatel 1 vykonává, došlo výše uvedenou ekologickou újmou k **dotčení zájmů, jenž žadatel 1 sleduje**. Znečištěním řeky **došlo k zásadnímu zásahu do životního prostředí a čistoty vod řeky Bečvy, které je předmětem ochrany ze strany žadatele 1 a které má zásadní vliv na populace ryb, tudíž bylo ekologickou újmou zasaženo do předmětu činnosti týkající se chovu, zušlechťování, ochrany a lovu ryb.**

Žadatel 2 a žadatel 3 jsou právnickými osobami – zapsanými spolky, jejichž společným předmětem jejich činnosti je ochrana životního prostředí. Žadatel 2 je spolkem, jehož **hlavním účelem je zlepšení stavu životního prostředí**. Za tím účelem se spolek zabývá ochranou přírody a krajiny, což je hlavním cílem spolku. Žadatel 3 je spolkem, jehož **hlavním účelem je mimo jiné vyvíjení aktivní činnosti k ochraně přírody, krajiny a životního prostředí, a ochrana veřejného zdraví a zdravých životních podmínek.**

Výše uvedenou ekologickou újmou, během které byla řeka Bečva výrazným způsobem znečištěna neznámými látkami, což vedlo k otravě živočichů žijícím v této řece, zejména ryb, **došlo k zásadnímu zásahu do životního prostředí týkající se řeky Bečvy.**

Na základě výše uvedeného je **žadatel 1 právnickou osobou, která je ekologickou újmou přímo dotčena, a žadatel 2 a žadatel 3 jsou právnickými osobami, jejichž předmětem činnosti je podle zakladatelského právního jednání ochrana životního prostředí a jejichž hlavní činností není podnikání nebo jiná výdělečná činnost**. Všichni žadatelé tak dle § ust. 8 odst. 2 písm. a) a b) zákona o předcházení ekologické újmě **mají právo žádat o zahájení řízení o uložení preventivních opatření nebo nápravných opatření řešící takto definovanou ekologickou újmu.**

III. Žádost

Ekologickou újmu blíže specifikuje ust. § 2 písm. a) bod 1. a 2. zákona o předcházení ekologické újmě, cit:

„Pro účely tohoto zákona se rozumí

a) ekologickou újmou nepříznivá měřitelná změna přírodního zdroje nebo měřitelné zhoršení jeho funkcí, která se může projevit přímo nebo nepřímo; jedná se o změnu na

1. chráněných druhích volně žijících živočichů či planě rostoucích rostlin nebo přírodních stanovištích, která má závažné nepříznivé účinky na dosahování nebo udržování příznivého stavu ochrany takových druhů nebo stanovišť, s výjimkou nepříznivých účinků vyplývajících z jednání provozovatele, k němuž byl oprávněn podle § 5b, 45i a 56 zákona o ochraně přírody a krajiny⁴); kritéria pro posouzení významu účinků na dosahování nebo udržení příznivého stavu ochrany chráněných druhů a přírodních stanovišť jsou stanovena v příloze č. 3 k tomuto zákonu,

2. podzemních nebo povrchových vodách včetně přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod, která má závažný nepříznivý účinek na ekologický, chemický nebo množství stav vody nebo na její ekologický potenciál, s výjimkou nepříznivých účinků v případech stanovených podle § 23a odst. 4 a 7 vodního zákona.

3. půdě znečištěním, jež představuje závažné riziko nepříznivého vlivu na lidské zdraví v důsledku přímého nebo nepřímého zavedení látek, přípravků, organismů nebo mikroorganismů na zemský povrch nebo pod něj.“

Dle výše uvedeného ustanovení je ekologickou újmou nepříznivá měřitelná změna přírodního zdroje či měřitelné zhoršení jeho funkcí. Dle žadatelů je **zřejmé, že v případě znečištění řeky Bečvy došlo zcela zřejmě k citelné nepříznivé změně přírodního zdroje, která se přímo projevila úhynem velkého množství ryb a dalších vodních živočichů.**

Dle tohoto ustanovení se změna musí projevit buď na chráněných druhích volně žijících živočichů či planě rostoucích rostlin nebo přírodních stanovištích, nebo na podzemních nebo povrchových vodách, případně na půdě.

V případě, že je příčinou vzniku ekologické újmy havárie podle vodního zákona, postupuje se při jejím zneškodňování a odstraňování souvisejících škodlivých následků podle § 40 a 41 vodního zákona. Při ukládání nápravných opatření k odstranění následků takové havárie **však již má ČIŽP postupovat podle zákona o ekologické újmě** (a nikoli tedy podle § 42 vodního zákona). Zákon o ekologické újmě totiž nápravu ekologické újmy na vodách upravuje specifitěji a podrobněji než vodní zákon a vychází přitom ze směrnice 2004/35/ES.

V případě ekologické újmy rozhoduje o uložení nápravných opatření ČIŽP. Vodoprávní úřad v těchto případech vystupuje v postavení dotčeného orgánu. Pokud již vodoprávní úřad zahájil řízení o uložení nápravných opatření podle § 42 vodního zákona, musí jej přerušit, pokud před tím již bylo ČIŽP zahájeno řízení o uložení nápravných opatření podle § 8 zákona o předcházení ekologické újmě. Podle § 126 odst. 7 vodního zákona navíc platí, že vodoprávní úřad nesmí uložit nápravná opatření podle § 42 vodního zákona, pokud bylo k nápravě ekologické újmy na vodách uloženo nápravné opatření podle zákona o ekologické újmě. Pokud však ČIŽP řízení dle zákona o předcházení ekologické újmě nezahájila, přestože vše nasvědčuje tomu, že k ekologické újmě došlo, a bylo by vedeno pouze řízení dle § 42 vodního zákona, **jednalo by se o postup, který je v rozporu se zákonem o ekologické újmě a směrnicí 2004/35/ES, neboť není naplňován její účel.**

Řízení o uložení nápravných opatření podle zákona o předcházení ekologické újmě je významné zejména proto, že tento postup má (v souladu s § 21 odst. 3 zákona o předcházení

ekologické újmě) **přednost před řízeními o uložení nápravných opatřeních podle jednotlivých složkových předpisů v oblasti životního prostředí.** Zákon o předcházení ekologické újmě byl zákonodárcem úmyslně koncipován jako zvláštní právní předpis ve vztahu k uvedeným složkovým právním předpisům, podle kterých se nápravná opatření ukládají, a to z toho důvodu, aby zajistil úplnou a řádnou transpozici směrnice 2004/35/ES.

Podle zákona o předcházení ekologické újmě platí, že **jakmile se ČIŽP dozví o skutečnostech, které nasvědčují tomu, že mohlo dojít k ekologické újmě, má povinnost zahájit řízení o uložení nápravných opatření podle § 8 odst. 1 tohoto zákona.**

Kontaminace řeky Bečvy **měla zcela jistě vliv a způsobila nepříznivou změnu na chráněných druzích volně žijících živočichů či planě rostoucích rostlin nebo přírodních stanovištích.** Dle žadatele je splněna i podmínka, aby ekologická újma měla **závažné nepříznivé účinky na dosahování nebo udržování příznivého stavu ochrany takových druhů nebo stanovišť.** Dle zákona o předcházení ekologické újmě se tyto nepříznivé účinky hodnotí dle kritérií pro posouzení významu účinků na dosahování nebo udržování příznivého stavu chráněných druhů a přírodních stanovišť uvedených v příloze č. 3 k tomuto zákonu. Mezi výrazně nepříznivé změny základního stavu patří i změna počtu jedinců chráněného druhu, jejich hustota nebo oblast jejich výskytu, či schopnosti chráněného druhu nebo přírodního stanoviště poté, co došlo k újmě, zotavit se v krátké době bez jakéhokoli zásahu, s výjimkou opatření na zvýšenou ochranu, a to pouze v důsledku jeho vlastní dynamiky, do stavu, který je možné považovat za rovnocenný nebo za lepší, než byl základní stav.

Dle zprávy Agentury ochrany přírody a krajiny ČR vydané dne 21. 12. 2020 došlo vlivem této ekologické újmy k výraznému poklesu množství ryb. Z této zprávy též vyplývá, že havárie na Bečvě byly **zasaheny i některé evropsky chráněné druhy ryb** (např. hrouzek banátský) a jejich přírodní stanoviště.

Žadatelé uvádějí, že kontaminací řeky Bečvy došlo k zásadnímu zásahu do přírodního stanoviště řeky Bečvy neznámými chemickými látky, které výrazně zasáhly populace ryb a dalších vodních živočichů, které se v řece nacházely. Kontaminací došlo k výraznému úhynu všech těchto živočichů, čímž došlo v těchto místech k výraznému snížení populace dotčených živočichů. Je **zřejmé, že bez zásahu žadatele 1 a dalších subjektů by řeka Bečva nebyla schopna se zotavit v krátké době do stavu, jenž by odpovídal stavu před způsobeným znečištěním.**

Též kontumace řeky Bečvy měla **nepříznivý vliv na povrchové vody, jenž se promítla do ekologického a chemického stavu vody.**

Vznik ekologické újmy lze doložit i z následujících skutečností:

- 1) Znečištěním řeky Bečvy došlo k zásadnímu poškození ekosystému řeky Bečvy a přilehlých biotopů neznámou chemickou látkou (pravděpodobně kyanidy), která kontaminovala řeku Bečvu v celém jejím toku mezi Valašským Meziříčím a Přerovem v délce cca 40 km. Při sběru uhynulých ryb v prvních dnech likvidace byl všemi účastníky zaznamenáván zápach chlóru, Sava či jiného desinfekčního prostředku, což se projevovalo i vysušující se kůží rukou a na sliznici nosu zasahujících osob.
- 2) Znečištění řeky se projevilo masivním úhynem ryb a všech vodních živočichů, přičemž nejkritičtěji se tato otrava projevila na 12 km úseku řeky, která je svěřena do správy žadatele č. 1. (viz trestní oznámení žadatele č. 1 z 22.1.2021).

- 3) Znečištěním řeky Bečvy došlo k úhynu zvláště chráněných druhů – hrouzek banátský, střevele potoční, ouklejka pruhovaná, mník jednovousý, jelec jesen a dalších zvláště chráněných druhů, kteří patří především do skupiny bezobratlých živočichů.
- 4) Největší podíl mezi uhynulými rybami měly především ostroretka stěhovavá, parma obecná, jelec tloušť, podoustev nosál, pstruh potoční, pstruh duhový, štika, candát, ouklej obecná, ouklej pruhovaná, jelec proudník, plotice obecná, perlín ostrobřichý. Všechny druhy byly značně zasaženy především ve významných generačních velikostech.
- 5) Místní rybáři posbírali zhruba 40 000 kg uhynulých ryb, které musely být zlikvidovány v kafilérii na náklady rybářského svazu. Tyto náklady byly vyčísleny na částku 90.600,- Kč (viz příloha č. 2: sdělení Českého rybářského svazu, z. s., místní organizace Hustopeče nad Bečvou, k žádosti o vyčíslení škody ze dne 2.11.2020, č.j. 25/20). Celková vyčíslená škoda však byla stanovena na částku 24.911.555,- Kč (viz příloha č. 5: vyčíslení škody ekologické havárie na řece Bečvě dne 20.9.2020, kterou vypracoval Ing. Daniel Gebauer dne 15.2.2021). Přesné vyčíslení celkové ekologické újmy nad rámec tohoto vyčíslení škody by si vyžádalo vlastní ohodnocení ztracených přírodních zdrojů nebo funkcí dle přílohy č. 4 k zákonu č. 167/2008 Sb.
- 6) Před havárií byla řeka Bečva jednou z řek v ČR s nejvyšší kvalitou prostředí, kde probíhala přirozená reprodukce ryb a dalších živočichů. Bylo zde zastoupeno široké spektrum druhů ryb a dalších vodních živočichů. Následkem havárie došlo k úhynu ryb generačních, remontních, jejichž biologická hodnota je velmi vysoká.

Dle žadatele tak výše uvedenými událostmi dokládá, že **došlo ke vzniku ekologické újmy tak, jak je definována zákonem o předcházení ekologické újmy**. Žadatelé skutečnost, že došlo k ekologické újmě, dokládají výše uvedeným vyjádření a důkazy, které jsou přílohou této žádosti.

Dle ust. § 8 zákona o předcházení ekologické újmy mají **žadatelé v takovém případě právo podat žádost o zahájení řízení o uložení preventivních opatření nebo nápravných opatření, přičemž příslušný orgán má takovéto řízení na základě žádost žadatelů zahájit**.

Dle ust. § 16 odst. 3 písm. d) zákona o předcházení ekologické újmy je vydání rozhodnutí o uložení preventivních opatření nebo nápravných opatření **v pravomoci České inspekce životního prostředí**.

Na toto řízení se subsidiárně vztahuje správní řád, který je založen na zásadě materiální pravdy. Dle této zásady má příslušný správní orgán, tedy v daném případě ČIŽP, v řízení **postupovat tak, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro soulad jeho úkonu s požadavky uvedenými v § 2 správního řádu**. Podklady pro vydání rozhodnutí opatřuje příslušný správní orgán, tedy ČIŽP. Ta je rovněž povinna zjistit všechny okolnosti důležité pro ochranu veřejného zájmu.

Příslušný orgán je tedy **povinen zajistit veškeré potřebné důkazy**, především včas a v dostatečném množství odebrat vzorky (vody, ryb a dalších materiálů), a to zejména na potenciálním zdroji znečištění. V daném případě měla ČIŽP zajistit včas a v dostatečné kvalitě a množství vzorky vody, ryb a dalších organismů na jednotlivých výpustích odpadních vod do řeky Bečvy, z nichž mohlo dojít k úniku kyanidů.

Dle ust. § 7 zákona o předcházení ekologické újmy v případě vzniku nebo zjištění ekologické újmy je provozovatel povinen neprodleně provést veškerá proveditelná nápravná opatření k okamžité kontrole, omezení, odstranění nebo jinému zvládnutí znečišťujících látek nebo jiných škodlivých faktorů, jejichž cílem je omezit ekologickou újmu a nepříznivé účinky na lidské zdraví nebo předejít dalšímu rozšiřování ekologické újmy, nepříznivým účinkům na lidské zdraví nebo dalšímu zhoršení funkcí přírodních zdrojů. Provozovatel je též povinen neprodleně sdělit příslušnému orgánu informace o všech důležitých okolnostech vzniku ekologické újmy nebo o okolnostech nasvědčujících jejímu vzniku a o provedených nápravných opatřeních. Příslušný orgán může kdykoliv požádat provozovatele o informace o ekologické újmě, k níž došlo, a o provedených nápravných opatřeních.

Povinnost zahájit řízení o uložení nápravných opatření platí i za situace, kdy není znám konkrétní původce znečištění (v daném případě původce úniku kyanidů či dalších znečišťujících látek do Bečvy). V takovém případě měli být ze strany ČIŽP za účastníky řízení o uložení nápravných opatření podle § 8 zákona o ekologické újmě označeni všichni dotčení provozovatelé, kteří podle integrovaného registru znečišťování vypouští do řeky Bečvy kyanidy.

Příslušný orgán je však též oprávněn bez zbytečného odkladu zajistit provedení nezbytných nápravných opatření sám, pokud tak bezodkladně neučiní provozovatel, nebo není-li provozovatel znám.

Tedy teprve v případě, že by i na základě proběhlého dokazování v rámci řízení o uložení nápravných opatření nebylo možné zjistit odpovědného provozovatele, jenž ekologickou újmu způsobil, by náklady těchto opatření měl hradit stát. V těchto případech by stát hradil náklady jen nad rámec, v němž bylo zabránění nebo odstranění ekologické újmy nahrazeno z majetku nebo finančního zajištění provozovatele. Za stát má v těchto případech jednat příslušný orgán, tedy ČIŽP.

IV. Závěr

Žadatelé tímto žádají Českou inspekci životního prostředí, Oblastní inspektorát Olomouc, aby **na základě této žádosti zahájila řízení o uložení nápravných opatření řešící výše uvedeno ekologickou újmu, která byla způsobena únikem a kontaminací řeky Bečvy neznámou látkou, jenž měla na výsledek rozsáhlý úhyn ryb a dalších vodních živočichů, čímž došlo k výraznému zásahu do životního prostředí.**

Český rybářský svaz, z. s.,
místní organizace Hustopeče nad Bečvou

Arnika, z. s.

Vsetínské fórum, z.s.

právně zastoupeni
JUDr. Michalem Bernardem, Ph.D.
advokátem

Přílohy:

1. 3x plná moc advokáta;

2. sdělení Českého rybářského svazu, z. s., místní organizace Hustopeče nad Bečvou, k žádosti o vyčíslení škody ze dne 2.11.2020, č.j. 25/20;
3. poskytnutí informací Městským úřadem Hranice, odbor stavební úřad, životního prostředí a dopravy, oddělení životního prostředí, ze dne 15.1.2021, č.j. OSUZPD/2237/21-3;
4. poskytnutí informací Městským úřadem Hranice, odbor stavební úřad, životního prostředí a dopravy, oddělení životního prostředí, ze dne 11.3.2021, č.j. OSUZPD/12150/21-3;
5. vyčíslení škody ekologické havárie na řece Bečvě dne 20.9.2020, kterou vypracoval Ing. Daniel Gebauer dne 15.2.2021.

Na vědomí:

Ředitelství České inspekce životního prostředí

Na Břehu 267/1a, 190 00 Praha 9, prostřednictvím DS zr5efbb